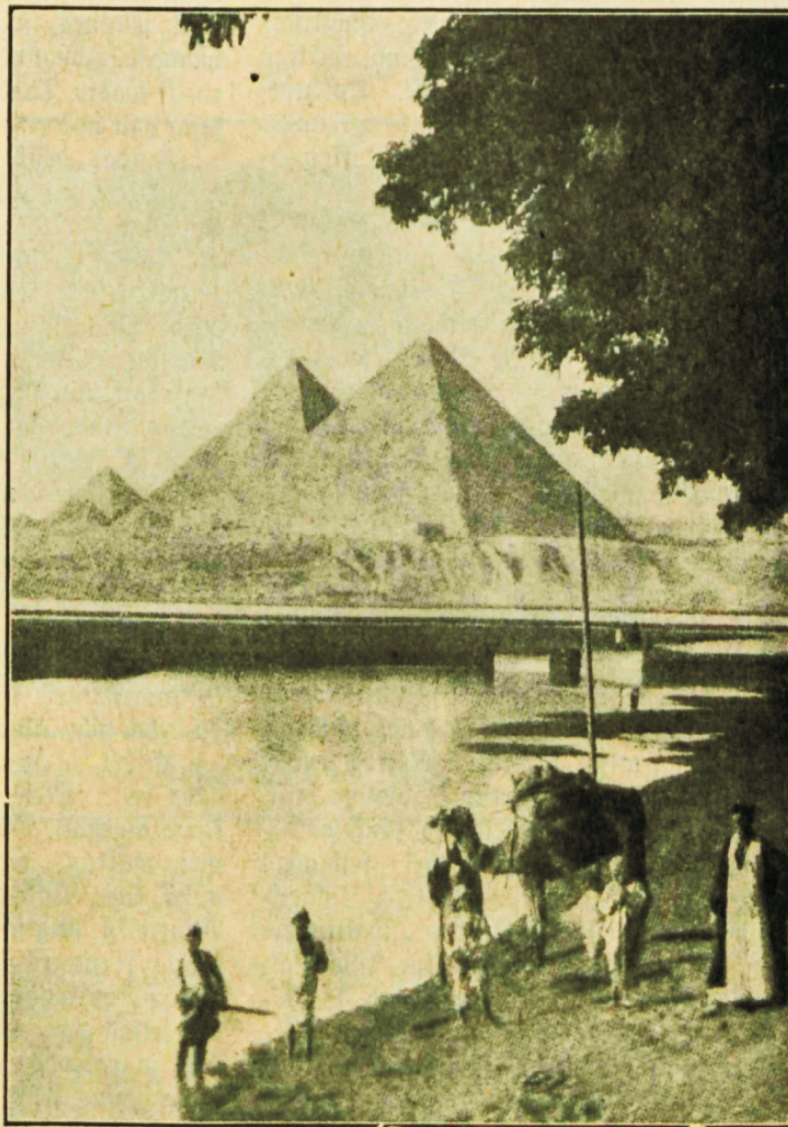

Meie Dood

G
M
M
B
E
R
G

Suurim ime kirjanduspõlul.

Piibel on suurim ime maailmas. Ta on ainulaadiline ja auartutäratav raamat teiste raamatute seas ja kõigi aegade kirjanduses, sest ta on ühtlane ja kõige haarav. Neid mõlemaid tundemärke finnitavad piiblist tõstetud nõuded.

See üks raamat on koostatud paljudest raamatuteist. Teda kirjutati 15 aastajaja jooksul kolmes erikeeles enam kui 50 eri autori poolt. Ta jaguneb kahte testamenti, milledest üks hjaldaab 39 raamatut, teine 27 raamatut. Need 66 raamatut, kof-fuseatult mitmejaguise haridusega ja keelega meeste poolt, käsitavad teeme jama ijejugujelt, nagu on elu ije ja haaravad endasje wiie juure ijiwilijatiiooni aja. Sgal raamatul neist on oma eriline jõnum, mis näilijelt on juletud jellesje. Koffkuju-lawus autorite wahel oli raske, kui mitte wõimatu. Neg, kaugus, ijiiklikkus ja keel seadsid üles kirjutajate wahela ülepääsmatud tafistujed.

Piibel ei koosne ainult paljudest raamatuteist, waid ta on kirjandus ije. Aljaluju, luuletus, ettekuulutus, mõtteeadus, usuteadus, kõneojawus, hiumor, jarkasju, iroonia, muusika, draama, tragöödia, strateegia, jőjajutud, reijikirjeldused, jeadused, õigusteadus, laulud, jutlustujed, hoiatujed, palwed: kõik on puudutatud. Kas on olnud kunagi jarnast kirjandust? Piibel algab aiaga ja lõpetab linnaga. Ta algab hommikuga, millele järgneb õõ ja lõpeb päewaga, mis ei tea midagi õõit.

Piiblis katkestatakse pimedus Jumala hääle läbi: „Saagu waljus!“ Ja kui päew on möõdas, kuuldatakse Jumala tõde: „Saagu elu!“ Nende mõlemi üteluje wahel kuuldatakse kõiki hääli, mis õhkawad palwet, tulewad esile hädas, tunnistawad pattu, kuulutawad hoiatust awaldawad õhtamiist wõijaadawad patufahetjemise pijarat. Mõlemi wahel ajub traagiline wiha, rumal kartus, häbistaw patt, halwaw kahtlus, piinaw meeleheide ja lammastaw udu, mis lõpetab kõik. Mõlemi wahel leiduwad rahwaste ajalood, poolehoid kangelastele, ilmariifide langemine, kuningriifide tekkimine, walitjajate põlwele lõpp, jőjawägede wäljaastumine, ijiwilijatiioonide kofkumarijemine ja jelle ilmumine, kes läheb üles nagu „heltjas koidutäht“.

Milline kirjandus! Piibel on mõjutanud kõiki kirjandust. Ta on kutsunud esile kõigi ilma juuremate raamatute imetluje. Ta on mõjutanud ajalookirjutajate, luuletajate, ajakirjanikkude ja kõnelejate ijiili, kes kõik waatlewad teda kui oma meistrit.

Nii kindlustatud on piibli koht kirjanduses, et iga kultuur, mis ei taha teada temast midagi, mõistab hukka ijeeneje, ja piibli murimine, mis ei näe kirjutiste kirjanduslikku wõlu, ei wõi teha heaks jeda lühinägelikkust wagaduje ülemääraga.

Olgugi, et piibel koosneb mitmeist raamatust ja moodustab terwet kirjandust, on ta ijiiski üks raamat. Ta on terwik. Lugesdes esimejest Moõseje raamatust kuni Jlnutamijeni, ei leita ühtki arujaaamatust. Suur mõte jookseb kaaneist kaaneni. Suur walitjewe eesmärk esineb igal pool. Siin ei leita ainult ilmutamist waid arenawat ilmutamist. Kõit jelgineb, muutub tähendusrikkamaks, mõjuwamaks. Johannes on jelgem kui Taawet, aga ta ei räägi wastu Taawetile. Paulus on jelgem kui Sejaja, aga nad ei austa erinewaid jumalaid.

Kuidas wõib jeletada piibli koõkõla? Piibli terwiklikkus on ijiiku terwiklikkus. See ijiit on elaw Kristus. „Raamatus on kirjutatud minuist.“ See pole mõne lefikoni terwiklikkus, waid ijiiklikkujeterwiklikkus. Kirjutatud jõna ainjus põhjeneb elawa jõna ainjujele. Piibel on üks raamat, jekt ta peamõte on Kristus, jekt et Kristuse ligiolet läbisatab raamatut, nagu puu elu offi. Sga raamat, iga ettekuulutus, iga ijiip, iga mõttepilt, iga ewangeliium ja iga kiri jobib nagu kwiikene mojaiikpildis. See on nagu seinawaip. Joonistus on üks. Mis on juhtunud? Kristus on tulnud. Kõik jehib temale. „Raamatus on kirjutatud minuist.“

Piibel pole mitte ainult raamat, waid ta on ainukene raamat. Ta on kõige tuntum raamat ilmas, mida miilijate kõige enam, usutakse kõige enam ja kuulutatakse kõige enam. Täiesti wõi ojalijelt on teda tõlgitud 888 keelde ja keelemurdesje.

Piibel on raamatute raamat. Ta hoolitjeb ije enda cest. Meie raiskame palju jõudu, et toetada jumalalaegaist. Teeme endile asjatut muret, jekt meie mõtleme, et piihitjemata käd wõiksid kiskuda piija kirja kindlast kaljult. Kuid mõtleme piisut! Minewiku hiiglaehitujed on warijenud põrmuks, hiigla kuningriigid on häwinenud, suured rahwad on ümberrahwustunud ja teistesje kadunud — piibel jehjab aga muutmata. Tema ije muudab ijiikute ja rahwaste ijeeloomu ja näitab end üles Jumala jõuna jelles, et ta ilmutab Jumala wäge. „Need jõnad, mis ma teile räägin, on wain ja on elu.“ „Teie jaate tõtt tundma ja tõde jaab teid wabaks tegema.“

Meie Aeg

2. aastakäit.

Pidage aega tassiks!

Nr. 6.

Nelikümmend aastajada annavad tõendust.

Kui Napoleon Bonaparte aastal 1798 Egiptusse läks, jaatjid teda 1000 õpetlast ja kunstnikku. Aleksandriast kuni Niiluse esimese koseni, mille vahemaa on umbes 600 miili, asetus maa nagu suur wanaaegne muuseum. Siin oli wõimsaid püramiide, millede warjus prantsuse sõjaillem pidas tähe-

firjadega, aga ükski inimene ei Egiptuses ega mujal ei tunnud nende tähendust. See ekspeditsioon on aga teadusele ja arheoloogiale teinud suure teenuse, paljastades „Rosettetahwi“ — nimetatud oma ajukoha järele Rosettes, Aleksandria lähedal. See tahwel sai üles seatud umbes 200 a. enne

Niiluse hiiglaehituste wareded.

lepanumäärse algkõne: „Sõdurid, nende püramiidide tippudest waatavad nelikümmend aastajada meie peale alla.“

Seal kõrbe äärel, väljaspool Niiluse üleujutuse piirkonda, seisid lugematud hauad oma muumiatega ja kunsti pillawalt toredate warandustega. Seal seisab lugematu hulk sambaid ja palju tempelid, mis jutustawad möödunud suurustest. Seal maal, kus pole peaaegu kunagi wihma ega külma, on alalhoidunud kultuuri meistritööd ja saawutused kõigis omas täiuses ja külluses, mille jarnast pole olemas.

Prantslased waatasid imestusega wanu tempeliumüre ja mälestussambaid oma iseäralikkude

Kristust preestrite poolt, kes jellega oma tänu üles näidata tahtjid noorele kuningale Ptolemäus V-le, kasutades pealkirjadeks 3 keelt: preesterlikke hieroglüüfe, kohalikku keelt ja kreeka keelt. Kreeka keelest saadi kerge waewaga jagu, kuid teised kirjanärgid nõudsid 20 aasta pikkust pingutatud muuringut, et jõuda selgusele nende tähenduses. Aga milline wõit! Wõimalus lugeda egiptuse keelt piibli patriarhide ajast, tõi ilmsile wana ajaloo juuri warandusi, niisama ka kunsti ja teaduse, ja andis meile wanast ajast suurema arusaamise.

On leitud kive ja mälestussambaid, mis annawad tunnistust kuningate ja walitsejate walitusajast. 31 walitsejapõlwe on kokku seatud, ala-

tes egiptuse ajalooft kuni selle ajani, kui Aleksander Suur maa oma alla heitis. Sõjad, wõidud ja wõidetud warandused on niisid teada, mis kuulujid walitjatele waaraode maal.

Tähtis piiblinnuriiatele.

Piiblinnuriia leiab siin paljugi külgetõmbawat. Reis wanades teadetes leidub nimesid nagu Jakob, Israael, Joosep, Menat (Joosepi naine), Potiwar (Joosepi ülem) Potipheras (Joosepi naise isa), Zaphnath-Paneah (Joosepi egipt. nimi). Waata 1. Moos 41, 45.

Juttude seas, mida Soti 1-le üles tähendati, kes Israeli sealwiibimise ajal Egiptuse walitseja oli, leidub üks jutt, mis jarnaneb filmatorikawalt jellele teatele, mis sijaldab Joosepi wiibimist Potiwari majas. Noorele mehele usaldati kõik tema isanda majas, teda pandi proowile nagu Joosepiti, kuid ta juhtis wastu panna kuusatusetele, ja talle heideti ette üht effitegu, mida ta mitte korda ei jaatnud. Samuti leiti faks kirja jawitahwilitel kujul, millised olid jaadetud kellegi poolt Süüriast wõi Palestiinast ühele walitsejale. Nad kannawad umbes tolle aja kuupäewa ja sijaldawad palwet ühele semiidile, nimega Dudu (wõi Taawet), kes nähtawasti teenis Egiptuse õueministrina.

Tähtis kiri leiti ka ühe kalju juures Miiluse efimeje kose lähedal, milles leidub teateid seitsmeaastaseft näljahädaft III-da diinastia ajal. Tekst, kirjutatud kuningas Sojeri poolt, kõlab järgmiselt:

„Olen väga juures mures nende üle, kes on praegu mu palees... Miilus pole enam seitsmeaasta jooksul ajanud üle kallaste... Waewalt kaswab weel midagi põllul; aiawili ei kaswa... Lapsjed karjuwad, ... Wanade jüdamed on murdunud; ... Ehitati tagawarakambriid, ... aga kõik, mida nad sijaldasid, söödi ära.“

Weel teine kiri, pärit umbes Joosepi ajast, jutustab: „Korjasin wilja... Süüri ajal ma olin hoolas, ja kui tuli näljahäda, mis kestis mitu aastat, jaotasin wilja.“

Chkki need teated püüawad jäljendada piibli tegusid ja kangelasi, annawad nad ometi häid kirjeldusi sellest maast ja jutustawad neist näljahädadeft.

Umbes 40 aasta eest ühel talwifel päewal, nagu jutustatakse teadaandes, leidis üks egiptuse pärismaalane naine Miiluse läänekaldalt, 200 miili Kairoft lõunapool, maasse peidetud umbes 400 jawitahwilit. Ta müüis need 50 fendi eest. Tänapäew wõiks neid müüa ½ miljoni dollari eest. Nsääraniis tähelepanuwäärt oli, et tahwliid ei kannud mitte Egiptuse waid Kaldea kiilkirja ja pärit olid maalt, mis oli 1000 miili kaugusel.

Kõrgem kriitika on pillkawalt arwustanud asjaolu, et wäljarändamise ajal wõi ka warem weel ei tuntud kirja. Aga siin on wastuwaidlemata tõen-

dused rahwuswaheliseft kirjawahetuseft patriarchide ajal. Peaaegu kõik kirjad on Palestiinast ja teda ümbritsewateft maadeft ja adresseeritud 18. diinastia kuningate Amenophise III ja IV-le.

Piiblis leiduwad teated Melchisedeki üle on jarmeti olnud pilgete märklauaks uskumatutele. Nad jeketawad, et ühe selleaegse Jerusalemma kuningana olemasolu olewat muinaslooline ja ainult fantaasia wili. Kuid ometi seitse neist kirjadeft olid kirjutatud Ebed-hepa, Uru-salemi (Jerusalema) kuningana poolt, adresseeritud Egiptuse kuningale. Nad annawad meile selge pildi sellest linnast, 500 a. enne jeda kui Taawet ta oma alla heitis.

üfikasjad piiblist leiawad finnitust.

2. Moos. 1, 11 seisab, et waarao Israeli lapsi waewas ja neid tööle jundis warandusehoonete linnade Pitomi ja Ramseje ehitusele. See on kahtlemata kuulus Ramses II 19. diinastiast, kellele siin tähendatakse. Pitomi waremil leidub paljus telliskiwides ja sammastes Ramses II nimi. Weel leiti tõendusjeks mitu kuhu sellest walitsejast. Waanaaja-murijad on wälja kaewanud pilte, mis kujutawad orje, kes jawi jegawad õlgedega ja neid päitefe paistel kuwatawad. Ja tähelepanuwäärt on, et mõnede majade katused Pitomis tõepoolest on ehitatud telliskiwideft, kuid ilma õlgedeta. 2. Moos. 5, 7—18.

Juutide ajalooft tuleme hiljem Jerusalemma häwitamise ja Babiloonia wangipõlwe juure. Tol korral läks Jeremia paljude teiste juutidega Tapancheft, mis asub Egiptuse põhjalääne osas: siin seadsid nad sisse juudi ajunduse. Waarao kosa ufje juure Daphnes (Tapanches) pidi prohwet ajetama mälestuseft juuri kive. (Jer. 43, 1. 7—9.) See on wiimane tegu, mida teame Jeremia elust. 2500 aastat on tulnud ja läinud, aga ifka weel seisawad „warao kosa“ hiiglawaremed jelles tühjas ja mahajäetud paigas ja terwitawad rändurit, kes tuleb Palestiinast.

Määgitakse, et teisel sajandil e. Kr. oli Egiptuses nii palju juute kui Palestiinas. Nende juht Onias jai kuningas Ptolemäus VII-dalt ühe juure piirkonna pealt tulumakse, ja kasutas neid selleks, et ehitada ühe Jerusalemmale jarnanewa linna ja jama toreda templi kui sealgi. Egiptuse juudid nägid jelles nagu ettekuulutuse täideminemist, et jee maa pidi jaama tulewajeks koduks Jumala rahwale (Nes. 19, 19—22.) See tempel Leontopolis kasutati palwe- ja ohwritoomise kohaks weel siis, kui Jerusalemi juba häwitatud jai roomlaste poolt a. 70 p. Kr.

Wiimaseft aastail on templi kõrgustikul korraldatud wäljakaewamisi, ja paljude tähtjate leidude hulka kuulub terve rida ahjusid, mida kasutati

I. Ptolmais (Ptolemaios)

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ

1.	□		P
2.	∪		T
3.	β		O
4.	𐦏		L
5.	≡		M
6.7.	pp		AI
8.	∏		S

II. Kleopatra

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

1.	△		K
2.	𐦏		L
3.	β		E (ei)
4.	β		O
5.	□		P
6.	𐦏		A
7.	∪		T
8.	∪		T
9.	𐦏 (G)		R

Hieroglyfid, mida wanasti kirjatähedena tartvitati.

Wõimalus lugeda wana egiptuse keelt, tõi ilmsiks wana ajaloo suuri warandusi teaduse alal.

paajatalle küpjetamijeks. See näitab, et juudid terwelt Egiptusemaalt kokku tulid, et siin pühitjeda iga-aastast paasapüha.

Piibel jäsaldab palju ettekuulutusü Egiptusest, jelle maa suuruselt ja toredusest ja kõik on diei täitunud. Üks neist kõlab järgmiselt: „Ma tahan maa... ärakäwitada ja kõik jelle täiuse wõöraste läbi. Mina Jehoowa olen jeda rääkinud... Ja ei pea mitte enam müürsti olema Egiptuse maal.“ Ejes. 30, 12. 13. Warsti peale jelle kui jumalik ennustaja need sõnad õelnud oli, langes Egiptusemaa Babiloonia ikke alla, siis oli ta ärarippuwar Persiaast, Areekast, Roomast ja jaratseenidest. Türgist ning Inglismaast.

Edasi jeletas prohmet: „Ta peab vähem wõi-

mas olema kui teised kuningriigid.“ Ejes. 20, 15. 2000 aastat oli Egiptus tuntud teaduste ja ta kunstide ijamaana. Areeka ja teiste maade ärksam noorus rändas finna, et lõpetada oma õpinguid Miiluse kohina juures, imetleda wanu mälestusjambaid ja templeid. Selgetnägijal neid prohmetlike sõnu wäljendades pidi olema suur julgus, et Egiptuse õitfeng ja suurus warsti lõpeb ja ta vähem wõimjam on teistest kuningriikidest. Kui täpselt on see aga täitunud! Üle 2000 aasta jefis Egiptus wõöraste riikide walitjuse all, maa wafestus, kultuur kadus, rahwas on rumal ja ebauklif, ja miljonitelt huultelt maailmas kuuleme tänapäew: „Nii pime kui Egiptuse õö.“

J. H. Cottrell.

Snimene ja tulewik.

Tung fergitada jaladuslikku tulewikuliniikut on üldine ja pole piiratud ainult mõne ükshiku rahwa- klassiga. Uurim waim mõtiskleb õigusega tule- wiku üle, olgu see tema oma, tema kodumaa või üldse maailma jaatus. Kes võib ennustada tule- wiku? Spiritism ütleb endal võimaluse olemat tuua teateid teinepoolt hauda. Ennustusande pärast mõistlevad isefestis veel astroloogia ja hiro- mantia. Kuid armustawamalt waadates need wäi- ted ilmuvad wilkuwa tulekesena, mis toidab end waid ettekujutustest; nad jarnanewad mõne seem- nefese kirjule koorele, millel puudub elujõuline tuum. Veel täna on ja jääb tõeks igiwana ütetus: „Ära hõiska enne õhtut, sest ja ei tea, mida võib tuua üks ainuke päew!.. Teie, kes te ei tea, mis võib juhtuda homme!“

Meie oleme tulewiku kohta täiesti pimedad ja ei mõista tulewaid sündmusi enne, kui need kopu- tawad meie ussele. Minult kõigewägewamal on tulewik teada.

„Tuletagem meeles endiseid asju igaweseist ajast, sest mina olen Jumal ja ei ükski muu, Jumal olen mina ja ei ükski ole nõnda, kui mina. Kes kuulutab algusest, mis pärast sünnib, ja wanast ajast, mis ep ole veel tehtud, kes ütleb: „Minu nõu peab forda minema ja mina teen kõik, mis ma tahan.“ Jes. 46, 9, 10.

Selles, et Jumal nimetab end alguse ja lõ- puna, näitab ta end ülemana ajalikkusest, kui see, kelle juures pole minewiku ega tulewiku. Selle- pärast wõis ka Kristus oma maie elu põhwes öelda: „Enne kui Abram sai, olin mina.“ Joan. 8, 58.

Übajumalate jõuetus awaldub juba paljas minewiku teadmatuses. „Lasku nemad neid ligi tulla, ja kuulutagu nemad meile seda, mis peab sündima; kuulutage endiseid asju, mis sugused ne- mad on, et meie wõikime tähele panna ja tunda, mis nende järele tuleb, ehk kuulutage meile tule- waid asju. Kuulutage, mis pärast peab tulema, et meie tunnekime, et teie jumalad olete.“ Ja mis tuleb wälja sellest? „Waata, teie olete wä- hem kui ei ühtigi; nende töö on tühine ja nende walatud jumalad on tuul ja tühine asi.“ Jes. 41, 22—29. See kujutab ühtlasi kõigi jarnaste oletuste tagajärge, olgu nad siis warjatud ilhe või teise moodja nimetusega. Maijet wormi, mida tarwitab Jumal, et selgitada inimlikule arusaami- sele tulewaid sündmusi, nimetame prohwetikuulu- tamiseks ehk ettekulutamiseks. Jumal teatas neid awaldusi nii, et nad wõijid leida peatuspunkti prohwetite waimlilisel tajapinnal. Nii tulewad ette- kuulutuses wäljendusele jumalik waimline oma- päraus ja ajalooline riieus, milles peitub juma- liku olemasolu tuum.

Üldist inimajalugu puudutawad ja eriti tähen-

dusrikkad on meie ajale, j. o. wiimase aja rahwale, Taanieli ja Ilmutamise raamatud. Tähelepane- miswäärt on neis ettekulutusis, et nad ei lasku wäiksesse ükshikasjadesse, waid awaldawad maa- ilma ajalookäigu jelle üldjoontes. Eriti aga wal- gustawad nad Jumala koguduse läbielu. „Mga kui tema, tõe Waim, tuleb, see juhatab teid kõige tõe sisse, sest tema ei räägi mitte iseenejelt, waid mis tema kuuleb, jeda räägib tema.“ Joh. 16, 13.

Sündmused heidawad warjud ette. See maf- jab eriti juurimate üleilmlike sündmuste kohta. Hiljutine ilmajõda tabas juurt oja meie maakerast, ja ilmafabandus ja poliitika seisawad praeguigi veel nähtawasti tema järeilmõjude all. Wõitluses meile ilmutatud tulewaste sündmustega on ilma- jõda waid lapsemäng. Kõige enam haaraw sünd- mus on jelle ilmaforra lõpp Kristuse tagasitulemise läbi. See sündmus oma kõrwalnähetega: kohtuga jumalafartmatute üle ja kõigi jumalafartlikkude õndjaks mõistmisega, täidab meie tulewikuloo täiesti, nii et teised juhtumid, nagu riigiforra muutused, lõpuwõitlused, usumäratsemised jne. oma laiemas mõistes käiwad nagu sipelgad juure piramiidi ees. Jumal peab täpjet raamatupidamist. Ükski sisse- kandewiga ei jää tähelepanemata tema poolt. Mit- med ajajärgud tema kawas on lõppenud juba täp- jelt peale jeda, kui nende „aeg jai täis“.

Nüüd, kus ja tead neid wõimjaid tulewiku- ennustusi, tuleb sul oma huwides päästa end uue katastroofi eest. Jumalik tulewikuawaldamine ei taha rahuldada ainult paljast uudishimu, waid sel- lesse on peidetud tark kõlbline eesmärk: hoiduda tulewajest kohtumõistmisest ja „koguda tulewiku jaoks kindlat põhikapitali ja nõuda taga tõelist elu.“ Nüüd tarwitatagu tõelist tarkust, mitte jeda, mida peab jelleks inimlik mõteteeksimus ja diplo- maatilised malekäigud, waid nii, kui jeketab teda Jeesus ise, kui jumaliku äratundmise praktilist tege- wust. Juba nüüd wõid ja maitsta jelle tulewajele juurepärase maailma wäge. Olgu sinu elutöö ala- line motto „Meil pole siin jäädawat linna, waid meie otjime tulewast.“

Mida toob nüüd tulewik? Igale inimesele erandita midagi mõlemist ainukejelt võimalusest: tulewajele kohtumõistmise (millest kõneles juba Pau- lus), või tulewajele elu. Otjuse langetad sina, wõib- olla endale teadmatult, iga ükshiku päewa elamise ja mõõdasaatmisega. Lase oma tulewikuteadmisi mõjuda tagasi olemikule.

Esimestest kriistlastest teatatakse, et nad nii tuge- wasti uskusid piibli ettekulutusis, et nende kolle- aegne elu seisis täielikult selles mõjutusringis. Maranahtha, Issand tuleb! oli nende hüüdfõna, mille järele nad määrasid oma toimetused, sõnad ja mõtted. Toimi ka sina ettewalmistusi lähemas tulewikus leidumale juure ilmalitjeja külas- käigule ja sõlmi temaga enne sõprus.

L u d w i g M a r t i n.

Uinsam pääsetee segadusest.

Palju julgi on juba kirjutanud meie aja häda-dest! Kõik pole ju raske tähendada üles mõnda halba väärtust, olgu see kas statistikute või häda-olukordade eriti tugevalt rõhutamise läbi. Kas viimati ei paistu häda just selle läbi nii juureks, et nii palju kirjutatakse selle üle? Kas ei peitu see liialdamises? Muidugi, meil on olnud hädajid kõigil aegadel, hirmjaid olukordi, mis tegid rah-liku elu maa peal piinaks. Aga oli abi — oli lahendusi — oli pääseteid. Meil on tundmus, et häda on hüliv ajahaiqus, mis lewib epideemi-lijelt üle maa. Meie räägime vähemalt kolme-fordsest hädast ja meie ei või saada aru lojiaal-jeft hädast majanduslike ja kõlblise hädata. Oleme teel segadusele. Ohwardawalt kogunewad waate- piirile tumedad pilwed. Jumala sõna ütleb meile: „Aga kõik see on juure waewa hakatus.“

Ja siiski otjib inimaju teed segadusest. Üles- futsumisel tõeliselt ei puudu isegi kätte külgepane- mine, et juhtida elu segadusest tagasi korraldatud radadesse. Piirid on jagedasti nii weemvalt õig- laised. Ja siis oleme lagunemis- profsessis. Needus lasub nähtawalt maa- lmal.

Saatanlikud jõud on tegewises häwitustööga maa peal. Kultuuridõnnistus ja töötindumus täida- wad maailma. Kõlblusewastajust jumaldatakse ja jaatanlik hinmutaud walitseb inimperes. Kõik õiguse- jooned näiwad olewat kõrwaldatud. Need, kes wõtawad kultuuri languist loomupärajena, tröösti- wad end mõttega, et langewat ainult üks kultuur, aga mitte kultuur üldse. Lõõb õitsele uus, uuel ajal ja uues raassis. See on aga eksitus. Maa- feral pole enam tagawarana tarwitamata andekaid rahwaid, kes wõiwad asetada meid tulewikus, kui waimlise elu juhid. Meie tunneme kõiki rahwa- juuguharusid. Nende seas pole ühtegi, kes ei jaaks juba osa meie kultuurist, et tema waimline jaatus poleks määratud meie omaga ja meie omas. Kõik, andekad ja andetud, kaugemad ja lähemad on jaa- nud ja jaawad osa meie ebakultuurist. Kõik on haiged meiega ja wõiwad paraneda ainult meiega.“

See mees loodab paranemist ainult siis, kui meie „anname tagasi kultuurideaalidele nende kul- tuurijuse ja wõtame neid jälle kõijelt.“

Minu ees on Erlangeni ülikooli profesjori dr. Paul Althaus'i töö „Kriistlikkus ja kultuur“. Tema sõnad annawad palju mõtelda. Ta püüab tuma selgesti esile kultuuri usuteaduslikku mõis- tet. Selles seisabki põhiküsimus. „Kultuuri mõist- mist wõib jaawutada ainult ühenduses kriistliku eschatoloogiaga (õpetusega wiimastest asjadest).“ See käsitab kultuuri wiimast mõistet.

Selgesti wäljendab end selle üle Jumala sõna. Johannes jaab teada põhjuse, millepärast on see-

juugused olud. „Ja joda kõijis taewas: Mikael ja tema inglid sõdisid lendawa maa wastu, ja lendaw madu sõdis ja tema inglid. Ja nemad ei jaanud wõimust, ja nende aset ei leitud mitte enam taewast. Ja juur lendaw madu heideti wälja, wana madu, keda hiiitakse kuradiks ja jaatanaks, kes kõik ilmamaad eksitab, teda heideti maa peale, ja tema inglid heideti maha temaga.“

Juba Paulus teadis sellest. Ta kirjutab Ewe- jusse rahwale: „Seis meil ep ole mitte wõitlemist mere ja liha wastu, waid juurte würistiriikide ja waldade wastu, selleinatse maailma pimeduse walitsejate wastu, waimuliku kurjaste wastu tae- waste sees.“

Kuna ja oled kuulanud kiusaja häält, siis lamab needus maailmal. Ei wõi wältida wälist kofkulangemist, siis wõib tuma meie rahwale pääs- mist ainult Jeesuse Kristuse ewangeelium, mille kuuldamine on kiriku õige ja ainus ülesanne. Sellepärast on mitte ainult kriistlase waid ka koda- niku kohus tuma nähtawale puudusi. Minult tagasi- hoidmatu tõearmastusega wõib jaawutada pare- must.“

Prohwet Jeesaja räägib jumalakohtust maa üle: „Waata, Jehoowa wõtab maa tühjendada, ja jeda jootumaks ümber kiiia, ja pöörab maapealsed ko- had ümber, pillab laiali neid, kes seal elawad. Maa peab kõik tühjendatud ja hoopis paljaks teh- tud jaama; sest Jehoowa on see sõna rääkinud. Maa leinab, ta närtjib ära; maa rahwa ülemad on rammutumad. Ja maa on roojajeks läinud nende all, kes seal elawad, sest nemad astuwad üle käjuõpetuste, pöörawad seadmise teisiti, nemad teewad igawese seaduse tühjaks. Seepärast sõõb ärawandumine maa ära, sest need, kes seal ela- wad, on süüalused.“

Jumala seaduse jaine meie Mooseje läbi, mehe ja prohweti, kelle jarnast pole enam kinkinud meile pärastine ajalugu. Jumala seadus, mille tema wõttis wastu, on antud ja pole muutunud.

Spemann näitab terawusega, kus on nende segaste olukordade põhjus, kuidas aga ka wõib parandada asja.

„Kgalpool lauludes,“ kirjutab ta, „leiamme röö- mu seadusest, mitte wõidetud eelastet seesmisele wabadusele, waid seesmine wabadus seisab just röömjase seaduse jaatamises, mis piinab ainult jeda, kes ei allu temale.“ „Seadus hoiab rahwad ja perekonnad koos ja maksab kätte halastamatult iga ülesastumise. Sealjuures ei arwestata meie poolt wäljamõeldawate kornnetega, waid Jumala tah- tega, mida ta on ilumutanud Moosejele. Et kumneist käjust ülesastumine wiib wiletjusesse maa ja inimesed, teab muidugi igaüks ja näitab ka olewik wapustawa selgusega. Meie pole seadnud oma awaliku elu aluseks

Jumala taht, waid Nooma õiguse õpetlaste oma. Meie otjustame kõike halastamatu kumbeõpetuse järele, karistame ebajitu walju karistusega, millede üle otjustab Jumalajõna pehmelt ja jätame panemata tähele selle, mille üle Jumal wihastab, nagu kõigepealt tema nime furjasti tarwitamise üle. See tähendab, meie tunnustame weel waid ülekohut inimeste wastu, aga ei tunnusta enam pattu. Inimese filosoofiline iseseiswus on wiinud ühe ja jangu wälte! Euroopa kokkumarijemisele. Sest siin peitub kogu wiletuse juur. Püha jumalakartus on kadunud meeltest."

Pühakiri näitab selgesti teed segadusest: „Oh, et sa oleksid mu käskujid tähele pannud! Siis oleks su rahu olnud kui jõgi, ja ju õigus, kui mere lained!“
N. B. Porsch.

Alega iseloomustawad tunnused.

Tume aimdus teeb suuremal jaol meieaja inimestel meeled rahutuks. On nagu oleks tulemas lähemal ajal midagi suurt, kogu maailma haarawat ja pörutawat. Mõned optimistid julewad oma silmad rahutusttekitawate tunnuste eest ja loodawad parema „kuldse aja“ tulekule. Teised kardawad jälle tõelikku poliitilise, majandusliku ja usulise korra langemist tagasi barbaarjusse. Kolmandamad on aga arwanisel, et pole loota mingit paranemist ja walmistawad endid maailma lõpu wastu.

Paljudele piibli ennustustele maailma lõpu üle tulewad weel lisaks wiimasel ajal ennustused mitmeist allikaist. Selle küsimuse üle on kirjutatud väga palju ja palju inimesi nende tunnuste pärast küsiwad seletusi. Nimelt küsitakse: miks ja millal tuleb maailma lõpp, ja millest wõime meie ära tunda, et see seisab lähedal? Meile küsimustele wastame siin lühidalt.

Noa päewad — meie aeg.

Naatsareti Jeesuselt, Jumala Pojalt ja juurimalt prohwetilt küsijid kord tema jingrid:

„Mis peab sinu tulemise ja maailma aja lõpetuse märk olema?“ (Matt. 24, 3.) Jeesus wastas: „Mga nõnda nagu Noa päewad olid, nõnda peab ka inimese Poja tulemine olema. Sest nõnda kui nemad olid päewil enne weeputusit, nemad sõid ja jõid, wõtsid naise ning läksid mehele, sest päewast saadik, kui Noa laewa läks. Sa nemad ei pannud tähele seda, kuni weeputus tuli ja wõttis neid kõiki ära; nõnda peab ka inimese Poja tulemine olema.“ (Matt. 24, 37—39.)

Et meie siin enne weeputusit walitsewatel asjaoludel ükikasjalikult peatuma ei hakka, siis wõib

lugupeetud lugeja ise Moosese raamatu 6. peatüki lahtilüüa ja selle läbi lugeda. Tahame ainult tolleagefet seisuforda tänapäewasega wõrrelda. Sellest näeme, et meil on olemas praegu „moodne“ Noa-aeg, mis on läheneva maailmakohu märkideks. Närgnised tõsiasiad näitawad, miks Jumal Noa päewil nii hirmsa karistuse saatis, nagu oli seda weeputus.

1. Elunautimine, priiskamine, muretus ja lõbude tagaajamine. (Matt. 24, 38. 39; Luuka 21, 34—36.)

2. Targad, kuulsad ja mõjurikkad mehed ja muti ka wõimukandjad wiisid rahwa uskmatuse teele, wõi takistajid seda Jumalat otsimast. (1. Moosjes 6,4; 1. Moosjes 4, 19. 23. 24.)

3. Jumalast wõõrdumine, jumalawallatus, jumalaeitamine, wägimallateod, oma himudesse langemine, furjus jne., olid põlwe tunnuseks, kes walmistajid Noale tema töös raskeid katsumisi. (1. Moosj. 6, 5. 11; 2. Peetr. 2, 5. Wõrdle neid pühakirja kohti apostel Pauluse ennustusega maailma lõpuaja suhtes. 2. Tim. 3, 1—5 7. 8.)

4. Nemad olid „waimud wangis“, s. t. patu orjad, oma firgede ja pahede orjad; mitme naise pidamist, hooplemist ja kättemaksuhimu peeti woorusteks. (1. Peetr. 3, 19. 20; 1. Moosj. 4, 19. 23. 24.)

5. Nemad takistajid õndsaks saamist, mispäraht Jumal neilt oma waimu ära wõttis ja jättis neid saatuse hooleks. (1. Moosj. 6, 3.)

6. Jumal lastis 120 aastat oma prohwetit ja saadiku Noa läbi inimesi hukatuse eest hoiatada, aga nad ei uskunud seda mitte, ja ei pannud seda tähelegi. (1. Moosj. 6, 3; Peetr. 2, 5; Matt. 24, 39.)

See on tähtsaim punkt meie waatlusel. Jumal ei wõta maa peal midagi suuremat ette, kui ta pole seda enne oma prohwetite kaudu maailmale kuulutanud. (Amos 3, 7.) Nii oli ka Noa ajal, mil jumalawallatu inimsugu oli kohutuks küps, ja nii on see jälle Jeesuse sõnade järele, otsekohe enne maailma lõppu. Jumal lastis Noat inimesi kutsuda usule, ümberpöörmisele ja oma käskude kuulmisele. Ta hoiatas inimesi Noa läbi lähenevast karistusest. Kui ümberpööriseks määratud armu-aeg möödas oli ja nad sugugi pöörnud polnud, tuli weeputus ja häwitas kõik ära, kes polnud uskunud ja Noaga ühes mitte laewa läinud. Siis siindis pööre inimeste seisukohtades, olid siidantõhestawad palwed, hüüded, hädaldamised ja kurtumised, mis jäid wastumõtmatuks ja kuulmatuks, sest et armu-aeg oli möödas. Oli liig hilja! Miljonid hukkusid weeputusel ja nad lähewad suure kohtu-päewal igawesse hukatusse. Ainult mõned päädesid. Need olid need, kes olid uskunud Jumala hoiatust ja ei hābenenud laewahitusele kaasa aitamast. (1. Peetr. 3, 20.) Jeesus ütles: „Nõnda on ka inimese Poja tulemisega.“ Urusaajal inimesel pole raske taibata, et meil on moodsad Noa päewad.

Kõik lordub samuti, nagu oli see Noa ajal. Kuid mitte ainult ei lordu kõlbluslangus jumalavalatus ja pilge. Hoiatust kuulutatakse jälle ja armuaja kuulutus on peaaegu juba üle kogu maailma kõlanud. Siin kirjib mõib-olla keegi: „Mis on selle Jumala sõnumi jisu, ja kes on meieaegne Noa.“

Jumala ultimaatum praegusele inim põlvele.

Ultimaatum on viimane nõue, mille üks valitus teisele enne sõja kuulutamist ette paneb. Ka kõigewägewam Jumal andis enne weeputusust maailmale Noa kaudu ultimaatum; samuti on tal ka ultimaatum wiimsele põlvele enne maailma lõppu. See on avaldatud Matt. 24, 14: „Ja jedasama kumingriigi armuõpetust peab kuulutama kõigis maailmas tunnistuseks kõigile rahwale, ja wast siis tuleb ots.“ Need sõnad on Jeesuse wastuseks jüngerite küsimusele: „Mis peab sinu tulemise ja maailma lõpetamise aja märk olema?“ Sellega on wiimne sõnum kuulutatud, mida peab kuulma Jumalast wõõrdunud maailm. Seda kuulutawad need, kes seda usuwad ja Kristuse jälletuleku wastu end walmistawad.

Peale oma taewamineku andis Jeesus oma truule jüngerile Johannelele ihes ilmutuses selle üle lähemat teada. Lugeja mõib neid ühikasju lugeda Joh. 3. l. raam. 14, 6—20. Salmid 6—11 annawad kogu selle sõnumi jisu edasi, nimelt et tuleb pöördma tõeliku Jumala ja tema sõna juure, ainult Jumalat karta, tema käske pidada, sest et suur kohtupäew seisab lähedal. Neid, kes seda sõnumit kuulwad ja ei usu, tabawad wiimased hädad ja wiletsused ning nad pühitakse minema. Salm 12 nimetab, et need on Jumala rahwas, kes seda sõnumit usub, Jumala käske peab, ja kel Jeesuse usk on. See rahwas on „nüüdne“ Noa, kes kutsub kogu maailma Jumalaga leppima ja ewangeeliumi kuulutamise töö lõpetab. 14. salm räägib meile, et peale selle sõnumi kuulutamist ilmub Jeesus taewa pilwetel oma aus ja wäes. Salmid 15—20 kirjeldawad suure kohtu algust, jumala-wallatute häwitamist ja Issanda walitute wiimist taewariiki.

Kuigi see, mis Noa kuulutas, oli Jumala poolt antud, ei tahtnud inimesed seda tunda, nad alahindasid seda, mõi ei pannud seda suuremat tähelegi, sest see polnud neile küllalt moodne ja ähwardas neid nende eluwiihude cest karistada. Paljud pidasid seda juurimaks rumalusjeks. Inimesed olid patu tõttu pimestatud, et sellest aru saada. Jeesus ütles: „Nagu oli Noa ajal, nii jümmib see ka maailma lõpul.“ Wiimase aja inimesed panewad tähele seda sõnumit sama wähe, kui enneuputuslikud Noast kuulutatud hoiatust. Apostel Paulus ütles: „Katsuge nüüd, et teie peale ei tule, mis prohwetite kirja sees on öeldud: Waadake, teie põlgajad, ja pange ineks, ja minge tühja, sest ma teen ihe teo teie ajal, ihe teo, mis teie mitte ei usu, kui keegi teile seda räägib. Ap. 13, 40, 41.“

Noa ajal oli inimsugu magama uinutatud waimuwaeste ja jõuetute prohwetite jutlusega, kes kinnitasid neile, et tulewikus pole oodata mingit hädaõhtu. Selle tõttu tundus neile Noa jutlustus uskumatusena. Peale selle seletuse, mis targad annud, ei uskunud nad enam uputust. Tänapäew on lugu samajugune. Peaaegu kõik inimesed on jutlustustest effiteele wiidud, selle tõttu näib neile Jumala wiimane sõnum uskumatusena või wõõrastawana. Nõnda jäetakse Jumala wiimane kutsu, end õnnistegija tulekuks ette walmistada, täiesti tähelepanematuks. Paljud panewad kogu ni wastu Jumala tööle ja püüawad seda maha suruda. Siglased aga kõigi rahwaste juures tunnewad seda ära ja usuwad seda. Nad walmistawad end Kristuse jälletulekule, et tema tulemise ajal mõiksid wastu panna. Meid on aga wõrdlemisi wähe, kes seda teewad.

Samuti Kristuse jälletulekust ja armuaja lõppumisest on paljud wanad prohwetid ette näinud. Seda näitab niihästi Wana, kui ka uus testament. Meie elame juba aastakümneid ajal, mil seda sõnumit eriti kuulutatakse. Waatamata kõigile takistustele, mis ette weretatakse, lähneb see kiiresti edasi, nagu Jeesus seda ennustanud. Seda jutlustatakse tänapäew rohkem kui 250 keeles. Paljud tuhanded on selle suurte raskustega wastuwõtnud ja end Issandale pühandanud. Kuidas on lugu sinuga?

M. S. W.

Pilt suurele sealpoolele.

Meie ei jää alaliseks sellele maakerale. Surmangel koputab igale uksele. Piibel ütles meile Rooma raam. 5. peat. 12: „Seepärast otsekui ihe inimese läbi patt on maailma sisse tulnud ja patu läbi surm; nõnda on ka surm kõikide inimeste sisse läbi läinud, sest et nemad kõik on pattu teinud.“

Kui Adam patustas, awanes surmariik, ja sest päewast peale on walitsenud maailmas häda ja surm. Nii jääb see ka aja lõpuni, sest „wiimne waenlane, kellele ots tehakse, on surm.“ 1. Kor. 15, 26.

Elu lihidusest ütles Mooses, Jumala mees: „Sest kõik meie päewad lähewad ära see hirmija wiha läbi, meie lõpetame oma aastad jutu wiisi.“ Paul 90, 9. Jakobuse raamatu neljandas peatükis esitatakse küsimus: „Misjugu on teie elu?“, millele on wastuseks: „See on üks aur, mis natuke aega näikse, aga pärast ära kaob.“

Enne weeputusust ja kui maailm oli weel oma lapsepõlwe, jaid inimesed peaaegu 1000 aastat wanaks; nüüd aga on inimeste keskmine wanadus wähem kui 50 aastat. Kuna meie teame, kui lihitene on elu ja tunneme, et meie olemasolu mõib lõppeda iga filmapilk, siis on hakatud waatlema, kus meie saadame mööda igawiku ja millise algelise plaani ja millise eesmärgi järgi talitas Jumal alguses inimestega.

Jumal ei jätä meid kahtlusesse jelle üle, milleks ta on loonud jelle maa. Meie loeme: „Seis nõnda ütleb Jehoova, kes taevad loob, Jumal, kes valmistab maa ja teeb jeda; see, kes jeda finnitunud, ja ei mitte tühjaks jeda loonud, vaid on jeda valmistanud, et seal peal peab elama; mina olen Jehoova, ja ei ükski muu.“ Rej. 45, 18. Jumala mõtteks oli, et maakeral peavad elama õiged olen did; ja ta pole muutnud oma eesmärki. Jeesus ütleb: „Endjad on tasajed, sest nemad peavad maa pärima.“ Matt. 5, 5. Praegusel ajal on maaker a fundatud inimeste poolt, kes ei teeni Jumalat, kuid aeg tuleb, mil teostub muutus maaker a ja tema elanikkude seas. Siis valitsevad teised olu lorrad kui praegused. Sellest ajast loeme meie Spetuje Sõnadeist 10, 30: „Kes õige on, see ei pea mitte kõikuma ei elades, aga hõelad ei pea maa peal elama.“

Algeline oluford.

Jumala maailma loomise eesmärgist täiesti arusaamiseks peab uurima algelist oluforda. Piibli esimene peatükk jutustab meile, kuidas Jumal lõi maailma kõigega, mis on jellel. Tema ilu oli täiuslik kui ta tuli Looja käest, kuisagil polnud jälge patust või ebafoostolaist. Kõhi ja lilled, puud ja linnud, kõik kuulutasid Jumala armastust. Üleval, all, ümberringi ja igalpool foostolastus ülewus iluga. „Na Jumal waatas kõige see peale, mis ta oli teinud ja waata see oli väga hea.“ 1. Moosjeje r. 1, 31.

Uma sibi tagajärjel, et maaker a peab olema ajustatud õigete olenditega, lõi Jumal inimeje. Kui ta tegi täiuslikuks loodust kroonima töö, seadis ta sisse abielu ja määras, et jelle sissejeadmise läbi inimsugu peab saama oja taewa õndsuseist ja maa kalleist õnnistuseist. Sellel ajal andis ta ka puhkepäewa kui mälestuse oma loomistööle. Jumal oli Adamale annud walitjuse „kalade üle, mis meres, ja lindude üle, mis taewa all, ja lojuste üle, ja kõige maa üle, ja kõige roomajate üle, mis maa peal roomawad.“ 1. Moosj. 1, 26.

Täiuslikku oluforda mnudetafje.

Piibli kolmas peatükk jutustab Eedeni aiaist kuisatuseist ja Adama ja Ewa langemisest. Jumal oli ütelnud neile, et nad tohivad jüüia kõigist puudeist, ainult mitte hea ja kurja tundmise puust; jellel päewal, kui nad jelleist jöowad, peawad nad surma jurema. Jumal andis inimeste truuduse katsumiseks jelle kitjenduse; aga Adam ja Ewa andsid järele kuisatusele. Nii jattus maailm pattu ja mäsju Looja wastu. Jumala seadus, mis nõudis üleastuja elu, oli murtud ja polnud mingit võimalust päästa inimejt nii seaduse kaotamise kui ka trahwi muutmise läbi. Seaduse kaotamine wõi muutmine oleks näidanud, et Looja olewat puu-

duliku seaduse algataja, mis oli wõimatu täiusliku, lõpmatu ja muutmatu Jumala jaoks.

Kui üleastujat wõidakse päästa jellega, et muudetafje seadust wastawalt tema patusele oluforrale, wõiks iga teine patune nõnda sama õigusega oma isiklikule seisukohale wastawat muudatust, mille läbi saameks Jumala seadus ja walitus ja annaks maad anarhiale. Millist plaani lunastamiseks ka tehti, pidi ta õigustama Jumalat ja tema seadust.

Lunastusplaani pidi jijaaldama wabatahtlikku ajetaitjat, kes peaks seadust; see ajetaitja pidi lunastama inimejed seaduse needuseist jellega, et ta wõttis endale üleastumise nuhtluse, mis on jurm.

Kristus oli ainjam, kes wastas neile tingimustele. Tema sai wabatahtlikuks ajetaitjaks. Tema wäärtus ületas kogu maailma oma, sest tema oleks wõinud, kui ta oleks kahtunud. Ima teise maailma patuta olewustega. Ta alandas iseennast ja wõttis endale inimeje loonu. Tema allus seadusele, mille inimehe oli jätanud hooletusse; jellepärast oli ta patuta. Kui Adam ja Ewa lahkusid oma kõrgelt seisukohalt, astus Kristus inimeje kohale ja sai tema ajetaitjaks, sest „nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainujündimud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse ujub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema.“ Joh. 3, 16.

Meie tahame nüüd waadelda inimeje ajalugu linnulennult, alates patulangemisega kuni Jumala igawese riigi sissejeadmiseni. Peagi peale jeda, kui Adam ja Ewa olid kõiganud maailma oma illeastumise läbi pattusse, lõi Kain maha oma wenna Abeli ja jellest päewast peale on tapmine kaswanud alataja.

Kui maailm oli weel nii õelda oma lapieas — polnud tal ju weel 2000 aastatti selja taga — muutusid inimejed nõnda jumalakartmatuteks, et Jumal pidi häwitama nad weeputuse läbi. Peale weeputust pidid inimesed Jumala soowil lewinema laiali üle kogu maaker a; aga nad olid jällegi mäsjulised ja jäid paigale Sineari maale. Sel põhjusel jegas ta nende keele Waabeli torni ehitamise ajal ja näitas nii, kui väga wastumeelt oli temale inimeste sõnakuulmatus. Soodoma ja Romorra linnade häwitamine on teine maailma ajaloo tähis ja näitab inimliku perekonna kurje kalduwust.

Tähendusrikas jündmus oli Jeesuse inimejeks jaamine. Saatan oli walmis oma inimliku ajetaitja isikus häwitama Jeesuslast ta jündimisel. Seroodes lasi tappa Betlemas ja ta piiridel kõik poisikesed, et häwitada õnnistagijat. Need piüüded ei jäänud järele, kuni Kristus oli löödud Solgatal ristile.

Ülestõusmise järele ei wõinud waenlane teha kahju ristiusule. Siis hakkasid jaatan ja kurjad inimesed taga kuisama kogudust. Ta aeti 1260 aas-

taks kõrbesse. Sellest ajast ettekuulutades ütles Kristus: „Ja kui need päevad ei saaks lühendatud, siis ei pääseks iial ei ükski liha; aga nende pärast, kes ära valitsetud, lühendatakse need päevad.“ Matt. 24, 22.

Sel ajal olid Euroopa meewood wärwitud märterite merega ja raskused wanas maailmas pole veel lõpul, sest Almutuse raam. 11, 18 loeme, et wiimastel päewadel jaamad paganad wihaseks; ja Alm. 16, 14—16 kuulutatakse wõitlust jessel juurel Jumala päewal kui maailma ajaloo kõrguspunktil, mil ajal Jeesus ilmub taewa pilwedes ja lõpetab patu walitsemise.

Jumala plaani täielikul läbiwiimisel häwitatakse patud ja patustajad täielikult ja kõik asjad seatakse jälle nende algelisesse seisukorda. „Ja ta läkitaks Jeesuse Kristuse, kes teile enne on kuulutatud, kes taewasse peab minema see ajani, millal kõik peab korda jaadetama, mis Jumal on rääkinud kõikide oma püha prohwetite juu läbi maailma algusest.“ Apostl. teg. 3, 20, 21. Need jalmid toonitawad tõiasja, et lõpuks wabastatakse kõik asjad patu needusest nii, nagu poleks Jumala plaan kunagi katkestatud olnud patu walitsemise läbi.

Adam ja Ewa olid õnnelikud kuni tuli saatan, katkestas nende rõõmlaulu ja tõukas maailma patusse. Kui aga Jumala plaan wiiaiks lõpuks läbi ja patt on kaotatud kogu maailmast, lauldakse edasi katkestatud Cedenilaulu kõigi lunastatute poolt.

Tulewasest aust rääkides ütles apostel Paulus: „Mis film ei ole näinud, ja kõrw ei ole kuulnud ja inimese südamesse ei ole tõusnud, mis Jumal on walmistanud neile, kes teda armastawad. See on Jumal meile ilmutanud oma waimu läbi; sest Waim uurib kõik asjad läbi, ka Jumala sügawused.“ 1. Kor. 2, 9, 10.

Jumal on ilmutanud meile tulewasi sündmuusi oma waimu läbi. Apostel Paulus kuulutas, et maa puhastatakse ja uuendatakse tule läbi: „Kõige Isjanda päew tuleb kui waras ööse, millal taewad raskumisega peawad hukka minema, ja ilmalikud asjad ära põlema ja lõppema, ja maa ja teod, mis seal sees on, peawad ära põlema. Et mitte see kõik peab ära lõppema, mis sugused teie siis peate olema kõiges pühas elus ja jumalafartuses. Doodates ja tõtates Jumala tulemise päewa poole, millal taewad tule läbi peawad ära lõppema, ja ilmalikud asjad ära põlema ja ära hülama? Kõige meie ootame uusi taewaid ja uut maad tema töötuse järele, kus õigus sees elab.“ 2. Petr. 3, 10—13.

Uus maa.

Jumal töötas, et ta puhastab ja loob uueks jelle maa. „Sest waata, ma loon uue taewa ja uue maa, ja endiste peale ei pea mõeldama, ega need enam meelega tulema.“ Jes. 65, 17. Kui prohwet Johannes jaadeti wälja üksildajale Patmose saarele, näitas Jumal temale uut taewast ja maad, sest ta ütles: „Ja ma nägin uut taewast ja uut maad; sest esimene taewas ja esimene maa olid mööda läinud, ja merd ei olnud mitte enam. Ja mina, Johannes, nägin püha linna uue Jerusalemma, Jumalast maha tulewat otsegu oma mehele ehitatud pruudi.“ Alm. 21, 1, 2.

Prohwet Kojaja ütles meile, kuidas näeb wälja uus maa: „Kõrved ja põõsised maad on rõõmsad, ja nõmmemaa on väga rõõmus, ja õitseb kui roosike. Nemad peawad hästi õitsema ja väga rõõmsad olema ka suure rõõmu ja hõiskamisega; Libanoni au, Karmeli ja Saroni suur au on temale antud; nemad saawad Jehowa au, meie Jumala suurt au näha.“ Jes. 35, 1, 2.

Uuendatud maal on pealinn, mida kirjeldatakse Almutuse raam. 21. peatükis. „Ja tema wiis mind wainus ühe suure ja kõrge mäe peale, ja näitas mulle suurt linna, püha Jerusalemma, mis taewast maha tuleb Jumalast. Ja jessel oli Jumala au, ja tema walguis oli kõige kallima kivi jarnane, otsegu jaspki kivi, mis hiilgab kui kristalli klaas. Ja temal oli suur ja kõrge müür, ja temal oli kaksteistkümmend wärawat, ja wärawate peal kaksteistkümmend inglit, ja nimed peale kirjutatud, need on nende kaheteistkümmne Israeli laste suguharu nimed. Päewatõusmise poole kolm wärawat, põhja poole kolm wärawat, lõuna pool kolm wärawat, õhtu pool kolm wärawat. Ja linna müüri oli kaksteistkümmend alust, ja nende peal Talle kaheteistkümmne apostli nimed.“

„Ja ühtegi äranectut ei pea enam olema, ja Jumala ja Talle aujürg on seal sees, ja tema sulased teeniwad teda. Ja nemad näewad tema palei, ja tema nimi on nende otste ees.“ Alm. 22, 3, 4.

Siis tuleb aeg, kus on kõrvaldatud patu needus ja ei pöördu tagasi enam kunagi. Siis on wiidud läbi Jumala algeline eesmärk. Kes walmistab end ette, võib minna jellesse igawesesse rahusse, mida ei wõi segada enam millegi läbi.

F. S. Robbins.

Kodu.

Mis tähendab sõna „kodu“ ja milline on ta tõeline olemasolu? — See on võrdlemisi laialdane küsimus, mida ei saa mõne sõnaga piiritleda — küsimus, millele ei leia me otsekohe vastust. Ent siiski on see tähtis ja omajagu ka huvitav, sest ta sisaldab endas ülevamaid tundeid ja võib isegi öelda — kooguolemasolu.

Me tuleme alul vaid meendumisele, et kodu on armsaim paik, mis inimlast piiritleb kaitkestab. Na tõesti on ta ka jeda igale loodolewujele, alates väikestest putukast ja lõpetades looduse krooniga — inimesega. Olgu see kas mullasõmera varjus, kolletanud lehe all või kuskil mujal — jeda peab iga mastaw olewus endale õiguslikuks koduks ning töötab wirgalt selle ülesehitamise kasuks.

Pidades inimlast kõige wäärilisemaks ja armusamaks, kinkis Looja talle juba alguses ilusa kodu — Eedeni. See oli kodu selle sõna täiuslikumas mõttes. Ta oli rajatud armastusele, sest Jumal on armastus. See kodu pakkus kõiki, mis inimhingial igatjeb. Inimene oli seal nagu lind õhjal; teda läbistas waid tunne: milline lust on elada!

Kuid inimene kaotas selle kodu. Naskustega wõideldes rajas ta endale uue kodu. — See on aga ainult wari eelmisest. Ent ta on siiski koht, kus inimhing rikastub kaunimate mälestustega, mis kõlawad weel kaua kõrwus kustumata muusikana. Kodu on reisi lõppsihtiks iga wäsinud rändajale. Sääb mõib ta maha panna koti ja kapi — amutada uut jõudu ning leida kosutust hingele. Koduta ei mõista ju inimlaps tõelist olemasolu.

Nii on kodu mõiste ta üldises kujus jäilunud tänapäewani, kuid kahjuks pole suurem hull kodufid rajatud armastuse nurgakivile, mille Looja alguses seadis. Armastuseta on kodu õudne, pime ja külm; armastus on ju soojuse allik — ta on elu hida ning tugewaim side. Kodu ilma armastuseta on nagu wõõrastemaja, kus ainult seepärast ollakse, et jääb peab olema.

Täiuslikuma kodu leiame alles jäält, kus on ühinenud kaks mõistet — kodu ja armastus. Nii-juane kodu sisendab igale oma liikmele küllaldasel määral sisemist armastuse-soojust, tehes teda kõlblikuks elu jaoks. Kõikjal oodatakse ju armastawat pilku ja arwatavat kätt. Päälegi leiab jarnases kodus nii mõniagi kadunud poeg mõi tütar lahket watumõttu. Kuigi ükskord olude sunnil see kodu laagneb, jääb ta siiski teatud mõttes püsima, sest ta liikmeid ühendab kustumata mälestuse- ning nägemata armastuse side.

Meeldima pildi kristliku tööliste kodust maalib meile Taawet järgmistele sõnadega: „Kui ja oma kätewaewast jööd, siis oled ja wäga õnnis ja jul on hää põli. Su naine on kui wiinapuu, mis wilja kannab ju kaja müüride küljes; ju pojad on kui õlipuu wõsud ju laua ümber.“ (Laul 128, 2. 3.) Taawet kiidab siin niijugust kodu, kus teenitakse ülespidamist igapäewase kätetööga — tööga, mille Jumal määras inimesele õnnistuseks. Sarnasest kodust leiame tõesti kõige rohkem õnnelikkust ning armastust.

Inimese rajatud kodu kõige oma hädustele waatamata on siiski wilts ja puudulik wõrreldes taewase koduga, millise maalib meile piibel. Seepärast tunneb inimene enmast majas kodus tihtigi majalijena-rändajana ning igatjeb taewase, jäädawa kodu järele. Juba Abram waatas usus selle poole. Samajugust igatjust on kannnud endas kõik minewiku usunehed.

Oma poja äraandmise läbi on Jumal kõigile tee walmistanud. — Kristus wõitis inimkonnale tagasi selle aulise kodu, mille Madam kord kaotas; tema ohwer on igaihele walmistanud koha taewasesse kodusse. Ta tahab meile pakkuda jeda, „mida ühegi silmad ei ole näinud ega ühegi jüdamesse pole tõusnud“. Lahkudes andis Kristus töotuse: „Ma lähen teile ajel walmistama; ja kui ma jaan läinud ja teile ajeme walmistanud, siis tulen mina jälle ja tahan teid enese juurde wõtta, et teie ka olete, kus mina olen.“ (Joan. 14, 2. 3.)

See on Kristuse soow — see olgu ka meie ilim piüid, ükskord jäädawasse kodusse jõuda, kus pole enam kurbust ega pisaraid. W. J.

Lahkus ja wastutulelikkus perefonnas.

Lahkus on praegusaja paljuräägitud teem. Seda kiidatakse kõrgemais toones ja piüitakse arendada rahwaste wahel, mitmejuguste inimraasjide wahel, tööandjate ja töötajate wahel. See on tõesti kõrge eesmärk, millest inimesed armastawad rääkida, kui nad piüiawad kõrwaldada küli ja kadestust maailmas ja see on wäärt, et igaiüks astuks mõitlajate ridadesse, kes katjuwad ehitada jilda wastutulelikkuse läbi ikka laienema paistwatele lõhedele. Kõgu selle piüide juures jagedasti aga waadatakse üle wäga tähtsast punktist. Wastutulelikkuse plaani läbiwiimiseks ei alata paljudel juhtudel õigelt kohalt. Sõpetuse sõnades 22, 6. loeme meie: „Sõpeta oma last nõnda, kui temale jünnib, siis ei lahku

tema ka mitte jekt ära, kui ta wanaks jaanud." Kui tahetakse hoolitseda ja nõuda wastutulelikkust rahwaste wahel, siis peab alatama sellega „rahwaste hälli“, perekonna, juures. Rahwuste arenemise edu ja tagajiminekut tuleb esijoones otstida üksikute perekondade elust.

Sellepärast on meil esitkätt tegemist küsimusega: kuidas meie wõime wiia läbi wastutulelikkust oma perekonnas?

Paljud inimesed on arwamisel, et kodu on koht, kus wõib wabaweda igajugusest kitzendusest. See wõib olla õige nii kaugelt, kui ta puutub meie mugawusesse ilma, et ta haawaks wõi rõhuks kedagi. Kuid on olemas asju, millistest mingil tingimusel ei tohi wabaneda kodus.

Kõige pealt on wiisakus wanemate, õdede-wendade ja teise abikaasa wastu. Paljud on walel arwamisel, et nad pole kohustatud pidama jeda kodus. Läbikäimises wälisilmaga hoiawad nad piinlikult kinni igast wiisakusreeglist ja lugupidamiswornist; on nad aga kodu, panewad nad kõik need kombed kõrwale ja annawad oma tunnetele waba woli. Millist wiletjat ijeloomu awastab jarnane inimene. Kas üldse wõib leida tema juurest tõelist wiisakust? Lõpuks, mis on õieti wiisakus? Kas pole see enda ajetamine teise oluforda, et jelle järgi jeada oma ülespidamist oma kaasinimeje wastu? Õige wiisakus wõib tulla ainult soojalt tundwast jüdamest. Pole meie jüda seal juures, muutub meie wiisakus tühjaks wormiks ja mõjub ennem eemalõukawalt kui ligitõmbawalt. Südamlik wastutulelikkus kaasinimeste wastu paneb aluje õigele wiisakujele.

Kodu kuulub igale perekonnaliikmele jamal wiisil. Jgal ühel on jama wastutus perekonnaelu õnne ja rahuloleku kui jääwate külaliste wõitmises ja pidamises. Kui üks liige ei täida oma kohust, siis ei wõi kodu olla see, mis ta peaks olema. Perekonnaõnne wõib wõrrellda muusikakoori mänguga. Mitab waid ühest walesti häälestatud instrumendist, et rikuda kogu muusikat, olgugi, et teised mängijad piinawad anda oma kõige paremat.

Enamjaos perekondades on jagatud kohused ja tööd ja kui see pole nii, siis oleks see wäga soowitaw. Ei ema ega isa ega ükski lastest pea tegema kogu tööd. Jgähel peaks olema talitada määratud töö. See meetod on wäga kasulik rõõmja, wastastikkuse wastutulelikkuse nõudes. Mlati ei pea olema juured ülesanded, mis tingiwad koostöötamise. Kriti tühijed, wäikesed kohused toowad endaga juurt õnnistust, kui neid tehtakse ühijelt ja armastujes. Need on, mis toowad jüdamed üksteisele lähemale.

Keegi noormees tundis end maailmas ülearu-jena, sest tema arwamise järele polewat maailmas midagi, mis wõiks panna teda täielisesse tegewusesse. Ta kaebas oma häda naabrile ja puiistas oma jüdamet wälja jargumiste jõnadega: „Ma soowiksin,

et ma wõiksin teha midagi, — midagi, et aidata kedagi!“

„Ma tahan ütelda julle midagi, mida ja wõid teha,“ wastas nii kõnetatu, „ära mine jarnaste määrdunud kingadega majja, waid puhasta need enne, kui ja astud majja!“

„Teie tahate küll naljatada minuga,“ tähendas noormees wähe jegajelt.

„Ei, jugugi mitte! Arwad ja, et jinu wanem õde Marie rõõmustab, kui ja kannad nii palju pori majja, mida ta pärast peab ära puhastama.“

Natukene rohkem wastastikkust koostööd hoiaks ära kahtlemata mõndagi tüli ja tooks palju kasu rahu ja üksmeele hoidmijeks.

Jga õnne weriwaenlane on ijekus. Tema tahab, et inimene mõtleks ainult oma kasule ja näeks kõrgeimat jшти oma soowide rahuldamises. Mida enam inimene allub ijekujele, jeda kaugemale kaugusesse taganeb õnne pilt, mida ta algujes kujutas omale ette. Õige õnn õitseb jellel maakeral ainult jellele, kes elab teiste heaks ja mida enam ta jeab oma elusse jeda põhilaujet, jeda rõõmjamaks ja õnnelikumaks ta muutub.

Paljud noored inimesed räägimad meeleldi oma teenistujes ja kohuste üle ja piinawad teha oma parimat jelles oma jõudude kohajelt, aga nad ei wõi kunagi wiia ühendusesse jeda mõtet eluga jeespool perekonnaringi. Jutustatakse, et noor tütarlaps, kes korraga jai teadwaks oma jenijest ijekujes elust, waimustus soowist aidata teisi.

„Keda mõtled ja „teiste“ all?“ küjis üks jöbrannadest.

„Oh,“ wastas ta kindlujetult, „kedagi wäljaspool perekonda kuuluwajst.“

Näib wõdrastawana, aga see on nii, et nõudepejemine tuttawate majas on jagedasti waid meeldiw nali; kui aga on waja teha jama tööd kodu, siis on see meelewastane töö. Meie läheme meeleldi inimeste juure wäljaspool kodu ja peame jeda jagedasti eesõigujeks, kui meie jaame aidata neid, tunneme end aga koormatuna, kui meie kodus peame tegema wähimatki käeliigutust.

Wõib olla, küjib üks wõi teine, kui kaugele ta peab tulema wastu oma õdedele-wendadele. Seda küsimust ei wõi wastata ükski peale ühe, kes oli ijekujetus ise. Sellepärast tule Jeesuse juurde, piuhenda end täiesti temale ja ta ilmutab julle jeda oma waimu läbi mida jul on teha, et jaada õigeks liikmeks oma armjate ringis.

Meie kriitlikkus peab wõtma meist kogu ijekujes. Alles siis wõime kanda nime „kriitlane“. Sellepärast mingit kõrwalehoidmist kodusest tööst, waid asugem kutsumata juurde, kus on wajas meie abi!

Terwis, fasinus.

Mõistliku spordi ja liigutuste tähtsus.

Spordivastased inimestuvad 50 aastajelt võivad näidata veel jama jaamutusi, mis 20-aastajelt. Inimestatse jellejarnaje noorolemise üle, mida rahva heaks kaetäiguts võiks joowida kõigile neile miljonitele, kes on köidetud kontori ja töökoja külge ja ei piüia jeda teha taja oma wabal ajal.

Rahjaks on enamjaol „wanematel“ meestel mõnejuguseid waewu, kahtlemata tihti elukutse tagajärjena. Minewahetus ei lähe täiesti libedasti, ühel mäsjab magu igal võimalusel, teisel on jooled jalalikud, tolle jälle on jüida korratu — puha inimlikud hädad, millede arwu võiks tõsta peaaegu määramatujeni.

Tulewad kuuldawale igajugused kaebed. Inneks on enamik neist hädadeest kergesti wõidetaw; ja, terve hulk neist põhjeneb aimult ettekujutujele. Inimene on liikumismasin, mis ei wõi jugugi tegutseda, kui puudub liikumine. Kui siis weel tehakse tuhat toitmismalust, siis on arusaadawalt kujukil warsti märgataw mõni wiga.

Paljudel wanematel inimestel puudub enamasti ainult liikumine. Tuhatfordjelt wõime näha lahtiste jilmadega tuntud pilti, et ilusatel juweõhtutel ja pühapäewadel noorus möllab sportlistel harjutuskohadel, millede äärtel kohtame neid tuhandeid „wanemaid“ mehi tuntud hädadega. Kufralt ja igatsedes waatawad nad noorujele. Tegelikult polegi nad wanad oma neljakümne kuni kuuekümne kewadega. Nad arwawad end ekslikult wanade hulka ja teewad jelleaga oma efimeje juure wea. Nad loomutawad muidugi noortele praegused spordiharjutuskohad, jupeluskohad, esmajärgulised spordiabinõud, koolitatud spordiõpetajad jne. Paljud nende seas on ju iseenesest terwed, on waid kehakad wõi hingeldawad natukene. Nad on isegi liikuwad, tahaksid heameelega wälja jirutuda. Nad aga ei jõanda jeda.

Waatame näiteks ametnikkude ja teenijate ridadesje. Olles seotud kontori wõi teenistuskohaga, võimaldab neile enamatel juhtudel kõige enam minet teenistuskohale wäikest kehaliist wirgutust. Tuimendatult töö ja elu wastu, wiidawad nad oma waba aja kasutamata, loewad wahetewahel enamwähem häid raamatuid, leiawad ehk meelelahutust vähemates kodustes toimetustes, wõi otsiwad wirgutuse otstarwet isegi halbadeist lõbudeist, mis weel rikuwad nende terwiist. Oma eluwiihi läbi jirutakse nad seisukohale, nagu näitab neid karikatuur nalja-

lehes. Noormaw töö rikub liikmed ja moonutab nõoilme jarnajelt, et ta omandab kogu eluks orjaliku pingutatud oleku ilme. Paljude seisakust wõib juba näha, milline kutse on neil. Istujad isegi käies istuwad pooleldi ja näitawad end jaamatutena, kui nad peawad tegema harjumata liigutusi nagu: jooksmine, tõstmine, hüppamine, ronimine. Et need nähted ei aju dieti inimlikus loomuses, ei tarwita tõendust. Mõnigi õnnetu juhtum tajasel pinnal oleks wõidud wältida, kui õnnetu oleks olnud warustatud sportlikelt omandatud osawuse ja jõuga, kiiruse ja waimlise tasakaaluga.

Maailm on uus ja inimesed on hoopis teised, keda nad näewad endi ees, jõuküllased, nobedad, päikejst pruunistatud noored poisid ja tüdrukud, kellele ei tee midagi, kui nad ford kuterballi kukuwad wõi jaawad hoobi. Meie mehed tunnawad end paremas eas, kus ollakse weel looduse poolest üldijelt noor, nii „wanadena“ jellepäraist, et nad tunnawad olewat end jäänud taha spordist arusaamisest ja sporditehnikast; et nad pole kaswanud jellele uskumatu kiirusele, wastupidawusele ja spordis awalduwale närwireaktjioonile ja kardawad anda jellesse ajetatult naeruwäärilist kujuk. Nad ei jõanda jellepäraist jeguneda noortega. Naistest ei wõi olla jün juttugi. Wanemad daamid ei wõi üldje mõeldagi end uue naiseliku generatjiooni liikuwuses ja sportlikus tubliduses.

Olleme jõudnud ajajärku, mis juleb tee wanadujele spordi ja kehaharjutuste läbi. Wastaw oluford peab tulema jael esile. Efimejed wiiskümmend aastat peab inimene elama teatawal määral õitjemas nooruswärskses. Need aga, kes omal ajal on lajtnud mööduda kehaharjutustega ühinemisaja, kes on kutjelijelt wastutusrikastel kohtadel, kes tunnawad end spordile mittewastawatena, on orjastatud aja wastandlikkustest — kõiki neid peab äratama uuele elule, juhutama tagasi elutarwilikule nooruslikkujele. Wiiekümne aastani wõib pingutamata teha sportliisi jaamutusi, mis seisawad ühenduses isifuga. Loomulikult peab natukene korraldama ümber harjunud eluwiihi ja keha kohandama nõuetele. Keegi ei tohi seada jaeljuures üles rekorde ega wõita meistritiitleid; jarnajed teod on kõige parema nooruse asjad. Harjutusi ei tohi teha terwiise kulul, waid nad peawad kõwendama jeda. Sellewastu peab spordis leitama puhkust ja wõib tunda isegi lõbu, nagu wäljendawad inglased. Kes töötab, tohib elada ka rõõmutunde. Elukutse kahjud nõuawad wastukaalu, mida nimetatakse liikumijeks. Noorus on liikumine. Peab tasandatama kontoris istumise ja töökoja kiirutatud kehahoiu tagajärjed, mis kujukuwad esile warajaje wanaduse tunde. See

hinnib kõige paremini sportlike harjutuste läbi waba taewa all, mis ei joo koha külge, märgu ja tugejõustiku läbi.

Loomulikult on olemas palju teid, mis wiivad tihile. Esikohale aga peab seadma kaks nõuet: üks on õht ja päike, teine liikumine kohalt. Liikumine nõuab jirutamist, nagu ta sunnib tegema jeda jooksmisel, mängimisel, wiskamisel ja muul jarnasel. Startus osawusetuse eest peab jirutama alla ja hinnib kõige paremini selle läbi, et moodustatakse rühmad ühewanustest inimestest, kes harjutawad ühiselt. Riitujeks on sellejuures otsustabekohased liikumist mittetaktistawad liihifejed spordipiiksid.

Kolmveerandtunnilihejt harjutamist jatkub. Parimat lõppu kujundab siis jõe ja külm dujch.

Sel wiisil wõib loota iga „wanem“ mees veel kaua järgneda wärskuses oma kufjelistele kohustustele.

Wale toitetwahendid.

Terwele on palju lihtsam hoida alal terwist kui haigele jeda uuesti jaawutada. Nimult wähejed inimesjed jaawad aru sellest, paljud aga wõitlewad wäheha wõi juurema agarusega kaotatu tagasiwõitmise eest. Terwise alalhoiduks on nõuetawad hea toit, liigutus ja rahu. Sagedasti aga kuritarwitatakse neid terwisele nii tähtsaid tegureid ja pannakse sellega alus kehalihele koftuwarijemisele. Ei mõelda juugi meile looduse poolt laenatud jõudude ja terwise alalhoidu seni, kui tuntakse ära nende wähenemist, ja siis kulutatakse aega ja wahendeid kaotatud hüwe uuesti jaawutamiseks. Selle põhjus peitub inimeste liig wähejes terwise alahoiu meetotidega tutustamisjes.

Peaaegu iga a'aleht ja paljud ajakirjad toowad kuulutusi, mis kiidawad wahendeid terwise uuesti jaawutamiseks; kui wähejed aga annawad õigeid juhtnõure selle alalhoiduks. Halwa terwise põhjust tuleb mitmeti otstida mitteteadmisejt. Inimesjed ei tea, mis on neile kahjulik wõi kahjulik. Paljude nõndanimetatud toitetwahendite üle walitseb juurim teadmatus. Tuhanded tarwitawad päewpäewalt aineid, mis kuigi aegamööda, aga siiski findlasti toowad kahju terwisele ja selle juures on kõige halwem jee, et kui paljastatakse nende effitus, ei taha nad uskuda jeda. Kui seletatakse neile kahjulikke mõjusid, siis ütlewad nad isegi: „Ma wõtan tagajärjed endast; jee ei wõi olla nii halb.“

Mõtleme furd igapäewastele joofidele nagu alkohwi ja tee. On nad toitetwahendid? Ei, jeda nad pole, olgu siis waid juhtu, koore wõi piima pärajt, mida lisatakse juurde. Milles on aga nende mõjuawaldus, mida nad panewad maksma inimestele? On nad jõnduandwad wahendid? Kaenawad nad meile rohket energiat? Sugugi mitte, nad on waid

perjad. Loodus annab meile alati tundemärki, mis näitab hädaohtu, kui küllaldajelt on tarwitatud tegujõudu; meie muutume siis nimelt wäsinuks ja jõuetuks. Alkohwi ja tee panewad need hoiatussignaalid wäikima ja ütlewad: „Hädaohtu pole, mine aga rahulikult edasi, kõik on korras.“ Jst ütletab päewpäewalt oma kehalihe jõud, kui lõpuks tuleb lõpuarwe päew kehalihe koftuwarijemise näol.

Selle kirjutajale tuleb meelde üks rawitjusel olematest naisterahwastest. Wälimuse ja kirjelduse järele olid arstid ühel arwamisel, et jarnane oluford olewat teffinud harjumuseks jaanud alkoholi tarwitamisest. Terwistusajutuse ülemarjt ütles aga: „Ei, naine ei joo alkoholi. Saigustunnused ja seisuford lajewad oletada koguni tee tarwitamist. Tee joomisest tulewad esile jamad jümptoomid kui alkoholi juures.“ Loomulikult ei lähe jee enamjao teejoojate juures nii kaugele, aga sel määral kui nad jeda jooki tarwitawad, tunnewad nad ka tagajärki. Alkohwi ja tee on liitlased terwise õõnestamise tööle.

Samuti on alkoholiga. Keha tema abil joojendamine on kaotatud mæng. Aga kas ei tee alkohol inimesi tugewamaks ja tööle wõimelijemaks? Kas ei hoiata neid joojana, kui ilm on külm ja mugawujeta? Ei, jarnajelt kohwile ja teele katab ta loomulikud tunded nagu nälja, wäsimuse ja külma nii, et neid pole tunda. Ta on veel juurem petja.

Leadus õpetab, et isegi haigetatuses pole alkohol tingimata tarwiline. Saigemajad, kus on loobutud tema tarwitamisest, wõiwad näidata rohkem tagajärki ja hoida alal elu juhtelijelt enam kui need, kus tarwitatakse alkoholi. Jiegi furnawa palawiku juhtudel on osutunud alkohol kahjulikuks. Samuti ei peaks ta leidma tarwitamist koduses majapidamisjes. Alkohol pole mingi jõnduandew, waid uimastuswahend, ta on juur lõks.

Mõned toitute lihandused, nagu pipar, jinep ja armastatud würtsid on küll wähem kahjulikud, ei anna aga jamuti mingit jõudu, waid ärritawad jee dimiselundeid ja põhjustawad jagedasti tõsiseid rikked. Loomulikkudele, õieti walmistatud toitetwahenditele pole waja würtse, loomulik maitse on täiesti küllaldane. Sagedasti ei tunta wõltsimata toitetwahendi maitset juugi, sest jee kaetakse mitmejuuguste würtsidega arwamises, et sellega tehakse toidud paremaks. Sellepärast hoitagu kõik jõögid wabadena wõltsimistejt — jee tugewndab terwist.

Dr. W. H.

Meie õnne kaks waenlast — hirm ja mure.

Ei ole juuremaid õnne waenlasi kui hirm ja mure.

Nad on kõikjal ja alati needujeks. Ükskõik mis ei juhtuks, juudaksime ikka paremini wälja kannatada, kui meil ei oleks neid kaht rõõmu rikkujat.

Hirm on tõesti wana, wana waenlane ja mure tema alatu kaaslane. Hirm on ikka olemas olnud, aga mure on meie aja haigus. Oma teada me tunneme kaasa ja jälestame ühtlasi metsinimesi, kes elawad jurmahirmus oma hirmjate wäärjumalate ees. Aga kas meil ei ole ka tüüramilisi dämone, mille ees meie hing elab ja meie jõud rauged?

Hirm tapab lootuse, mure ja kartus häwitawad usalduse, seijukohawõtmiise võime ja hakkawuse. Hirm on iga edu wastu. Ta mürgitab õnne. „Tarwitage mingit wastufihwti rahutuse ja mure jaoks, kui tunned neid liginewat,“ ütleb keegi firjanik.

Palju inimesi kardab alati midagi. Neil ei ole küllalt julgust, et õieti elada. Nad kardawad nendega kokku puutuda, kes on neist tarkuselt ja wõimijelt üle. Hirmust, et nende waimu- wõi rahawaejus awalikuks tuleb, loobuwad ennemini eesõigustest ja waheldustest, mida nad oleksid wõinud saawutada jeltfida armastades. Need on kõhklejad ja kõhklejad ei ole kunagi õnnelikud.

Kartus haiguse pärast rikub paljude inimeste õnne. Nad peawad mõnd haiguse tundemärki juba raskest haigusjeks, mis neid on tabanud, ja jee alatine hirm teeb kahju nende toitmisele, nõrgestab wastupidamisjõudu, kutjub esile kaldumusi mingile haigusele, wõi wirgutab mõne päritud wea, mis tema kehas waikselt peitunud.

Hirm mõjub wereringwoolule ja takistab kahjulikkude ainete eraldumist. Ta halwab närwisiüsteemi, teeb juuksed halliks ja kaotab erkuse.

Wastupidine jellele on mis teeb meid õnnelikuks, annab rõõmuist ergutust, laiendab peeneid werrejooni ja edendab korralikku wereringwoolu.

Lapsed, kes elawad hirmu õhkkonnas, jääwad oma arenemises maha; nende kahju ei ole loomulik ja nende keha ei arene normaalselt. Nende werrejooned on kitsamad, wereringwool aeglasem, jüda nõrgem. Hirmu läbi kumwab ijegi elu allik, milles armastus, mida hirm eemaldab, wastupidist mõju awaldab.

D. S. Warber.

Raadioloengud

Tartu ringhäälingus, kaks korda kuus, pühapäitwil kell 5 p. l.

Kõneleb jutlustaja **Ed. Mägi**.

„Meie Aeg“

maksab:

aastas Kr. 2.— 1/2 aastast Kr. 1.20

Üksik nr. 20 senti. —::— Proovivint. maksuta.

Wäljaandja: S. P. Adw. K. Eesti Liit. Tellimised kui ka rahasaadetused saata Mary Saks'ale. Nerepuiestee nr. 14-a, Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Bärengrub, Nerepuiestee nr. 14-a, Tallinnas. **Abitoimetaja:** E. Mägi.